

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԲ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 9, 1899

ԹԻԻ 10

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երեւ
Աղբիւր	73
Զօրանալ	73
Հարցումներու Պատասխաններ	73
Նոր Բրիտանիական Աւետ. Բողոքականաց	74
Փոխամայի Նոր Զրանցքը	75
Երեւակայութիւնն Աւետերու Բուժման Մէջ	76
Խուզարկութիւններ Իսլամական Մէջ	76
Մ. Լուպէ, Գաղղիոյ Նորընտիր Նախագահը	76
Անկիւրաց Ծիսականութեան Աւթիւ	77
Վանայ Ամերիկեան Որբանոցը	77
Հանդէս Քաղաքական	79
Դրամական	80

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն հինգշաբթի օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեհիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեհիտիյէ: Թղթատարի ծախքը Խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարս:

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ ամ. Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ ամ. Տր. Հ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիկացի Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Հ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐՈՒՆ-ԽՄԲԱԳՐԻՐ

ԱՂՕԹՔ

Աւետարան. Ով Աստուած, յաւիտեանական թագաւոր, որ լոյսը լաւարէն կը զատես և մահուան շուրջ առաւօտի կը փոխես, մեղմէ հեռացուր ամէն չար բաղձանքներ, մեր սիրտերն յօժարեցուր քու օրէնքդ պահելու, և մեր ստքերն առաջնորդէ դէպ ի խաղաղութեան ճամբան, որպէս զի ցորեկը զուարթութեամբ քու կամքդ ընելով կարենանք, երբ դիւշեր ըլլայ, ուրախանալ քեզի փառք տալով մեր Տէրօջը Յիսուսի Քրիստոսի ձեռքով: Ամէն:

Երեւոյն. Ով Տէր և Աստուած մեր, միայն դուն կարող ես ապահովութեամբ մեզ ապրեցնել: Այս գիշեր խաղաղ քնով կազդուրէ անոնք որ յոգնած են ցորեկուռան աշխատութիւններով, և ողորմութեամբդ վնասէ պաշտպանէ ամէն անոնք որոնք քեզի կ'ապաւնին, որպէս զի հանգչելու համար խաղաղութեամբ պառկելով ոչ մէկ չարիքէ վախնանք, այլ վստահաբար յանձնուինք քու սուրբ պահպանութեանդ մեր Տէրօջը Յիսուսի Քրիստոսի ձեռքով: Ամէն:

ԶՕՐԱՆԱԼ

Նորադարձի մը կեանքին առաջին ամիսները վտանգաւոր են: Այդ ամիսներու իր ընթացքով կ'որոշուի մեծ մասամբ անոր ապագայ փորձառութիւնը: Իր սիրտը վառ է սիրով, բայց նաև լեցուն է հարցումներով: Գիտէ իր անարժանութիւնը և կը մտածէ թէ արդեօք կարող պիտի ըլլայ ներկայացնել Փրկիչը: Ինչպէս կրնայ զգուշանալ ինչպէս և իր նոր ու սքանչելի Բարեկամն անպատուելէ: Ինչպէս կրնայ իր հզօր Տէրօջը հզօր մէկ աշակերտն ըլլալ:

Յիշեցական կեանքը մէկ պատասխան կու տայ: Զօրութիւնը կու գայ գործածութեամբ: Կը զօրանանք՝ գործածելով այն զօրութիւնը զոր ունինք: Նոյնպէս երիտասարդ քրիստոնեան պիտի տեսնէ թէ իր հոգեւոր զօրութիւնը կ'աւելնայ միշտ այն համեմատութեամբ որով կը գործածէ զայն: Երբ կը կատարենք քրիստոնէական լաւ քերթերը զորոնք դիտենք, այն ատեն կը սորվինք թէ ինչպէս պիտի ընենք աւելի ազնիւ բաներ:

Պետրոսի փորձութեան նման, նորադարձին գլխաւոր վտանգն է թերեւս վարդապետն ուրանալ անակնկալ տկարութեան վայրկեանի մը մէջ: Ինչպէս ոյժ ստանալու է որ հաւատարիմ վկայ մը ըլլայ: Լոկ վկայ ըլլալով: Աշակերտին համար անհաշուելի օգուտ ունի ամէն պատահութեամբ Քրիստոսի կողմէ նակից ըլլալ: Տէրօջը հպատակն ըլլալը ծանուցանելու պատեհ ոչ մէկ առիթ զանց առնուելու է: Երբ աշակերտն անշուք, համեստութեամբ և երկիւղածութեամբ միջոցներ կը փնտռէ իր աշակերտութիւնն յայտնելու, ապագայ տկարութիւններու դէմ ոյժ կը մթերէ իրեն համար:

Քրիստոնէական վկայութիւն տալու մէջ համարձակախօս ըլլալու բազմաթիւ լու պատճառներէն մին այս է: Քրիստոնեան պէտք ունի այն համարձակութեան, վստահութեան և անշարժութեան որ կը ստացուի վկայելով: Ամէն անգամ որ Քրիստոսի համար կը վկայէ, իրեն և ուրիշներու համար աւելի յստակօրէն

կը գծէ իր դիրքը, և իր ու աշխարհասիրութեան միջև կ'ընդլայնէ անջատման վիճը: Ուրիշ խօսքով, կ'այլէ իր ետեւի կամուրջները: Աշխարհի հետ դաշնակցելու կամ անոր վերադառնալու կարգադրութիւններ չընենք: Իրեն համար կեանքն այլևս Յիսուս է միայն, և այդ բաւական է:

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ
[Խմբագրական]

1. Խմբագրական մեր պաշտօնը վերստանձնելէն քիչ ետքը մեզի յանձնուեցաւ նաև մակ մը ուղղութեամբ՝ մեր այն պաշտօնակցին որ այնքան կարողութեամբ վարեց թերթս մեր բացակայութեան միջոցին: Նամակը կը պարունակէր կարգ մը հարցումներ և կը խնդրէր որ անոնց պատասխանը տրուի Աւետարանի միջոցով: Նամակագիրը վաղեմի բարեկամ մ'է եւ կը յուսանք որ պիտի ներէ պատասխանին յապաղման: Հիմա կը ջանանք իր պատասխանները տալ որչափ կրնանք: Նկատելով ինչ որ վերջերս երեւցաւ մեր սիւննակներուն մէջ՝ առաջին հարցումը կրնայ, կը կարծենք, զանց առնուիլ պատշաճապէս: Մնացեալները կ'առնենք իրենց կարգով:

2. «ԶԴաւիթ օծելու համար զրկուած Սամուելի բերանը Աստուծոյ կողմէ դրուած պատասխանէն կրնանք արտօնուիլ եւ հարցումներու այնպէս պատասխանել որ լսողը չփոթի ու մեր նպատակը չիմանայ: Սուտի երեւոյթ չ'առնելու Մատթ. 23-րդ Եւանջ. 2-րդ գլխի մէջ մենք տեսնուի խաբէութիւն չենք տեսներ, այլ միայն սքողում (ծածկել): Կ'երեւի թէ Սամուել սովոր էր այլեւայլ տեղեր այցելել կրօնական պաշտամունքի առաջնորդելու նպատակով: Կ'եղբորական կարգ մը քաղաքներ կային ուր կ'երթար կանոնաւորապէս եւ ուր մարդիկ կը ժողովուէին մեծ բազմութեամբ (Ա. Թագ. 16): Բայց ժողովուրդին հոգեւոր բարեւոյնութեան բազմացող ըլլալով երբեմն ուրիշ տեղեր ալ կ'երթար որ ժողովուրդէն ոմանք չ'առնային զԱստուծոյ: Այս պիտի ուղեւորութեան մը պահուն Աստուած անոր հրահանգ կու տայ Բեթլէհէմ երթալու: Լոկ պատրուակ չէր այս, այլ իրական յաճախարարութիւն մը, թէեւ նուազ կարեւոր քան ուրիշ մը որ անոր կապակցուեցաւ: Լաւ եւ յարմար բան էր որ մարդիկ համախմբուէին դո՛ւր համար, եւ Սամուել անոնց առաջնորդելու յարմար անձն էր: Որովհետեւ Սամուելի այցելութիւնն ուրիշ նպատակ ալ ունէր, այդ պատճառով Տէրօջը երկրպագու-

Թիւնը նուազ օգտակար պիտի չըլլար Բեթ-
լեհեմացիներուն, որոնք տեղեկութիւն մը
չունէին անոր վրայ: Սաւուղի օծումը պահ
մը դադար պահուած էր: Նոյն ընթացքը պիտի
բռնուէր նաեւ Դաւթի օծման նկատմամբ: Սու-
տու չխօսելու պարտականութիւնը մեզ
չբռնադատեր ըսել ամէն բան զոր գիտենք
մենք: Քրիստոս մաքրուած բորոտին պատուի-
րեց երթալ եւ իր ընծաները տալ իր մաք-
րութեանն համար, բայց չըսել թէ ինչպէս
մաքրուեցաւ:

Սամուէլ որոշ պատուէր մը ստացաւ Աս-
տուծմէ եւ չէր կրնար տարակուսիլ իր պար-
տականութեան վրայ: Մենք ալ անոր պէս
ընելու ենք նման պարագաներու տակ: Օրի-
նակ մը ենթադրենք: Դրացիի մը ամբողջ
ընտանիքը տունէն բացալից են եւ ես կեր-
պով մը կ'իմանամ թէ գողերն անոր տունը
մտնելու խորհուրդ կ'ընեն: Ինծի կարեւոր
է լուրը զրկել զրացիիս, բայց դադարապէս
զրկել: Որդիս նպարտաւաճառին կը զրկեմ
քաջ մը շաքար գնելու եւ կը պատուիրեմ
անոր՝ զրացիիս խանութն հանդիպել եւ պատ-
մել պատրաստուած դաւը: Ճամբան որդիս
կը պատահի գողերէն մէկուն որ որդւոյս կը
հարցնէ թէ ո՛ւր կ'երթայ, եւ որդիս կը պա-
տասխանէ, «Բա՛ւ մը շաքար գնելու»: Մեր
տեսութեամբ պատշաճ է այսպիսի պատաս-
խան մը: Զայտոնեւ ամբողջ ճշմարտութիւնը,
բայց ճշմարտ է: Շաքարն առանձին պէտք
մ'է, թէեւ այսչափ շուտով պիտի չգնուէր
եթէ մեր զրացիին վտանգը չըլլար:

Ուրիշ օրինակ մը ենթադրենք: Բարեկամ
մը ձեռնարկած է փախչիլ բարկացած մար-
դոց երեսէն որոնք որոշած են անոր վնասել:
Երկու ճամբաներու իրար կտրած մէկ կէ-
տին վրայ կ'անցնի մեր քովէն՝ եւ կը բռնէ
ճամբայ մը: Բայց մեզի կ'ըսէ թէ իր նպա-
տակն է քիչ մը տեղ երթալէ ետքը արտե-
րուն մէջէն միւս ճամբան ելլել: Քառորդ
ժամ ետքը անոր հալածիչները կու գան եւ
անոնց հարցումներուն ի պատասխանի կը խոս-
տովանինք թէ տեսնա՞ք զայն, կ'ըսենք թէ
ո՛րչափ ժամանակ առաջ տեսանք, եւ կը ցու-
ցնենք այն ճամբան զոր բռնեց ան եւ բան
մը չենք յայտնի անոր միւս ճամբան ելլե-
լու գիտաւորութեան վրայ: Շիտակ ըրի՞նք:
Մեր անձնական կարծիքը, որու համար ու-
րիշ ոչ ոք պատասխանատու համարուելու է,
սա է թէ այսպիսի պատասխան մը ամբող-
ջովին պատշաճ է: Ինչ որ կ'ըսենք՝ ճշմա-
րիտ է, եւ մենք պարտական չենք տեղե-
կութիւն տալ մեր բարեկամին գաղտնիքին
վրայ որ մեզի հաղորդուեցաւ: Գիտենք թէ
հոս վտանգաւոր գետնի վրայ կը կոխենք:
Ճշմարտախօսութիւնն հիմնական առաքի-
նութիւն է: Բարոյագիտական իրական հիմ
մը ունի սա առածը, «Յուցուր ինծի ստա-
խօս մը եւ ես քեզի ցուցնեմ դող մը»: Մարդ
մը որ ճշմարտախօսութեան սէր չունի՝ ու-
վորաբար չունի սէր ուղղութեան: Եւ ա-
ռանց տարբեր երկիրներ իրարու հետ բաղ-
դատել ձեռնարկելու կ'ըսենք թէ ճշմարտ
չխօսիլը Արեւելիները պաշարող մեղքերէն
մէկն է: Մենք գիտենք թէ շատ մայրեր, թե-
րեւս մայրերու մեծագոյն մասը, իրենց զա-
ւակներուն չեն վարանիր սուտեր խօսիլ զա-
նոնք հանդարտեցնելու համար: Շատ վա-
ճառականներ եւ թերեւս վաճառականներու
մեծագոյն մասը չեն վարանիր իրենց յաճա-
խորդներուն սուտ խօսիլ աւելի շահ ընելու
համար: Մեծապէս պիտի ցաւինք եթէ ոեւէ
մէկուն առջեւ պակասեցնենք ճշմարտութեան
նուիրականութիւնը: Բայց ճշմարտախօսու-

թեան դատին ծառայութիւն մը չենք մա-
տուցաներ անոր պահանջումները չափազան-
ցելով:

Յ. «Ոչ-ուղղափառ ուսուցիչներ կրնա՞ն
օգտակարապէս գործածուիլ կրթական հաս-
տատութիւններու մէջ»: Իբրեւ ծնողը պար-
տական ենք մեր կրցածն ընել Աստուծոյ
մեր խնամքին աւանդուած տղայոց բա-
րելաւութեան համար: Եթէ մեր տան
կոյնը կամ դարմանելի ուրիշ ոեւէ
բան կը վնասէ մեր տղայոց առողջութեան,
յանցաւոր կը մնանք եթէ այդ հարիւր չգար-
մանենք: Եթէ ծաղկալատ կը ծաղի մեր քա-
ղաքին մէջ, իրաւունք չունինք մեր զա-
ւակներն անպատուաստ թողուլ: Շատեր
կան որոնք իրենց ծնողաց մեղապարտ ան-
հողութեամբ կուրացած են այս սոսկալի
ախտին պատճառով: Տղայոց հոգիներն ալ
անոնց մարմիններուն նման ծնողաց խնամ-
քին յանձնուած են: Հայր մը նոյնչափ պար-
տական է դաստիարակութիւն տալ իր զա-
ւակներուն, եթէ հնար է, որչափ պարտա-
կան է հաց տալ անոնց: Պարտական է նոյն-
չափ պաշտպանել զանոնք ամէն բարոյական
չարիքէ որչափ առողջութեան վնասող բա-
նէրէ: Ջանալու ենք մեր զաւակներուն ա-
պահովել առողջ հոգի մը առողջ մարմնի մէջ:
Բոլոր մեր աշխատութիւններուն եւ ջանքե-
րուն նպատակն այս ըլլալու է:

Արդ շատ անգամ շատ մեծ է ուսուցիչի
ազդեցութիւնն իր աշակերտներուն վրայ:
Մեր թղթակցին հարցումը շատ տարբեր է
սա հարցումէն թէ արդեօք կրնա՞նք օգտա-
կարապէս գործածել ոչ-ուղղափառ գերծակ
մը: Դերձակի մը համար ինչ որ պէտք ու-
նինք հարցնելու՝ սա է ընդ ամենայն թէ լաւ
զգեստ կը կարէ՞ եւ ածան կը չինէ՞: Զկրնար
ան իր սնուողափառութիւնը զգեստին վրայ
կարել, եւ, եթէ զգեստը լաւ չինուած է,
մեզի տարբերութիւն չընէր թէ սո՛ւրբ մը
չինեց զայն թէ հեթանոս մը: Սակայն ու-
սուցիչը մեր զաւակներուն զգեստներուն
վրայ չգործեր, այլ անոնց հոգիներուն վրայ:
Մեր զաւակները կը մաշեցնեն գերծակին
կարածը կամ քանի մը ամիսէն չեն կրնար
գործածել մեծնալով: Ուսուցիչի գործը կրնայ
անոնց բարոյական էութեան հիւսկէնին մէկ
մասը կազմել ցորչափ ապրին անոնք: Եւ
ծուռ գաղափարները երբ ուսուցչէ մը սու-
նուին՝ աւելի վտանգաւոր են քան երբ հան-
րածանօթ չար անձէ մը առնուին, քանզի
տղայք ռնգիտակցաբար կ'ընդունին, կը ծծեն
զանոնք: Ատենօք ունէինք մենք ուսուցիչ
մը, եւ լաւ կը յիշենք կեղծաւոր ստահակը,
որ ուրիշ կնոջ մը յարեցաւ եւ փորձեց իր
կնիւր թունաւորել որպէս զի միւսին հետ
ամուսնանար: Իր կնոջ հիւսնալութեանը մի-
ջոյն շատ վախկոնութիւն ցուցուց կեղծա-
ւորութեամբ, բայց թոյն խառնեց այն կե-
րակութիւն հետ զոր տուաւ անոր: Բարե-
բախտաբար բժիշկն իմացաւ իրողութիւնը
եւ թշուառականը շուտով կրեց անձամբ իր
ոճրին պատիժը: Նոյնպէս կրնայ ուսուցիչ մը
վնասակար մոլորութիւններ խառնել իմա-
ցական կերակուրին հետ զոր իր աշակերտ-
ներուն կը ջամբէ: Կ'ըսէ անոնց շատ բաներ
որ ճշմարտ են եւ քանի մը բաներ որ ճշմա-
րիտ չեն: Եւ որչափ յաջող ըլլայ իբրեւ ու-
սուցիչ, նոյնչափ մեծ կ'ըլլայ վտանգը եթէ
ծանր մոլորութիւններ ունենայ: Ան կ'ար-
թընցնէ աշակերտներուն միտքերը, հետա-
զօտութեան ոգի կը յարուցանէ անոնց մէջ
եւ բաներու պատճառին ու կերպին նկատ-
մամբ անոնց կողմէ ուղղուած այնչափ շատ

խնդիրներ կը լուծէ որ անոնք կը վարժուին
գրեթէ աներկմիտ հաւատով ընդունիլ ամէն
ինչ որ անոր շրթունքէն կ'ելլէ:

Երկու նկատողութիւնները զորոնք յիշե-
ցինք՝ կը ցուցնեն, կը կարծենք, թէ քրիս-
տոնեայ ծնողներ եւ քրիստոնեայ ժողովուրդ-
ներ հետաքրքիր ըլլալու են անոնց նկա-
րագրին ու կարծիքներուն զորոնք ուսուցիչ
կը կարգեն իրենց զաւակներուն: Այս երկ-
րին մէջ, փոխանակ փոքրերն օրը երեք ժամ
եւ մեծերն հինգ ժամ զարոյց զրկուելու, ինչ-
պէս կ'ընեն ուրիշ քանի մը երկիրներ, փոք-
րերն յաճախ զարոյց կ'երթան առաւօտուն
կանուխ եւ հոն կը մնան մինչեւ գրեթէ
միջշաղի ժամանակ, եւ այս իսկ պատճա-
ռով աւելի կարեւոր է հարցնել ոչ միայն
«Ի՞նչ գիտէ ուսուցիչը», այլ եւ «Ի՞նչ տե-
սակ մարդ է ան»:

Բայց չենք ուղեր որ մեր ժողովուրդները
խիտ անձկամտութիւն ցուցնեն: Եթէ ու-
սուցիչն աղէկ մարդ կամ կին մ'է, ուղիղ չէ
պահանջել որ ամէն երկրորդական գործերու
վրայ ճիշտ մեր տեսութիւններն ունենայ:
Շատ կէտերու վրայ կարծիք չառ տարբե-
րութիւն պիտի գտնուի աշակերտներու ծնող-
ներուն միջեւ: Ոչ մէկ պարագայի մէջ իբ-
րեւ ուսուցիչ պիտի գործածէինք այնպիսի
մարդ մը որու բարոյական կեանքն ապա-
կանալ է: Որչափ հնար է, մեր զաւակ-
ները պահպանուելու են այդպիսիներու հետ
սերտ առնչութիւններ ունենալէ: Կրօնա-
յին հաւատքի գալով, անշուշտ պիտի չգոր-
ծածէինք այնպիսի անձ մը, որ իր Սկեպտա-
կանութեամբ կը պարծի եւ նոյնքան ջանա-
դիր է ի հանդէս բերել իր Սկեպտականու-
թիւնը որչափ ջանադիր է ի ցոյց դնել իր
ժամացոյցին ոսկի շղթան: Սակայն մէկը որ,
ըսենք թէ, չափազիտութեան այցելու դա-
սատու է եւ լաւ կ'ուսուցանէ, կրնայ կրօ-
նային մեծ տարակուսանք ունենալ զորոնք
կրցած չէ դուր փարատել եւ զորոնք սա-
կայն քնաւ չյիշատակեր իր աշակերտներուն
առջեւ: Այդպիսի մէկուն պաշտօնականու-
թիւնը պիտի չջատագոյնէինք քնաւ: Ամերի-
կայի մէջ, ուր մէկտեղ կը դաստիարակուին
ամէն կրօնքէ աշակերտներ, հասկցուած է
թէ կրօնք պիտի չուսուցուի հանրային դպրոց-
ներու մէջ, այլ եկեղեցիներուն ու տունե-
րուն մէջ: Կը խոստովանինք թէ մեր միտքն
աւելի անգործ կ'ըլլայ երբ մեր զաւակներն
յանձնենք այնպիսիներու, որոնք մեզի պէս
կը հաւատան ամէն այն բաներուն մէջ զո-
րոնք էական կը համարինք:

ՆՈՐ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԱԻԵՏ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՅ

[Հետեւեալն է Աւետ. այն նոր Քրիստո-
նէականը որ, ինչպէս ակնարկուեցաւ թեր-
թիս նախորդ թիւերէն միով, պատրաստուած
է յանձնաժողովէ մը որուն անդամները կը
ներկայացնեն Մեծ Բրիտանիոյ զխաւոր բո-
լոր Բողոք. յարանուանութիւնները բայ ի
Պետական Եկեղեցիէն:]

1. Հարցում. Ի՞նչ է քրիստոնէական կրօնը:
Պատասխան. Այն կրօնքն է զոր հիմնեց Յի-
սուս Քրիստոս, մեր Տէրը եւ Փրկիչը, որ
մեզի բերաւ Աստուծոյ եւ յաւիտենական
կենաց լիովն գիտութիւնը:

2. Հ. Ի՞նչ գաղափար ունենալու ենք Աս-
տուծոյ վրայ:

Պ. Աստուած է միակ յաւիտենական Հո-
գին, ամէն բանի Ստեղծիչը եւ Պահպանիչը:
Սէր է ան, իմաստութեամբ ու զօրութեամբ
անսահման, սրբութեամբ ու արդարութեամբ,

ողորմութեամբ ու ճշմարտութեամբ կատարեալ:

3. Հ. Անոր ինչ անուն տալ սորվեցուց մեզի Յիսուս:

Պ. «Հայր մեր որ երկինքն ես»:

4. Հ. Ինչ կը սորվինք այս Հայր անունէն:

Պ. Կը սորվինք թէ Աստուած իր պատկերին պէս ստեղծեց մեզ, թէ կը հոգայ մեզ իր խնամքովն նախախնամութեամբ, եւ թէ կը սիրէ մեզ շատ աւելի քան զոր կարող է երկրաւոր ունէ հայր:

5. Հ. Ինչ կ'ըսէ Յիսուս իրեն համար:

Պ. Կ'ըսէ թէ Աստուծոյ Որդին է ինք, զոր Հայրն իր մեծ սիրով աշխարհ զրկեց՝ մեզ մեղքէ փրկելու համար:

6. Հ. Ինչ է մեղքը:

Պ. Մեղքն է ունէ խորհուրդ կամ զգացում, խօսք կամ գործ, որ Աստուծոյ սուրբ խօսքին հակառակ է կամ անոր պահանջման անհամաձայն:

7. Հ. Ըսէ համառօտիւ թէ ինչ կը պահանջէ Աստուծոյ օրէնքը:

Պ. Կը պահանջէ սիրել զԱստուած մեր բոլոր սրտով եւ մեր ընկերը մեր անձին պէս:

8. Հ. Մենք մեղմով կարող ենք այդպէս ընել:

Պ. Ոչ: Քանզի թէ եւ մարդս անմեղ ստեղծուեցաւ իսկզբան, սակայն ինկաւ անհնաւ զանդուլտան մէջ եւ յայնմհետէ ոչ ոք կարող է իր անձնական զօրութեամբ պահել Աստուծոյ օրէնքը:

9. Հ. Ինչ են մեղաց հետեւանքները:

Պ. Մեղքն Աստուծոյ կը դատէ մարդը, կ'ապականէ անոր ընտրութիւնը, բաղձապիսի ցաւերու եւ վիշտերու կ'ենթարկէ եւ, եթէ չզղջայ, յաւիտենական մահուան կը մատնէ զայն:

10. Հ. Կրնանք մենք մեզ ազատել մեղքէ եւ անոր հետեւանքներէն:

Պ. Ոչ երբեք: Քանզի անկարող ենք թէ մեր սիրտերը սրբել, թէ մեր յանցանքներուն համար հատուցում ընել:

11. Հ. Աստուծոյ Որդին ինչպէս փրկեց իր ժողովուրդն իրենց մեղքերէն:

Պ. Մեր փրկութեան համար երկինքէն եկաւ, Հոգւով Սրբով մարմին առաւ Կոյս Մարիամէ, մարգացաւ, եւ դարձեալ մեզի համար խաչուեցաւ Պանտաքի Պիղատոսի օրով: Չարչարուեցաւ եւ թաղուեցաւ եւ երրորդ օրն յարութիւն առաւ ըստ Սուրբ Գրոց, եւ երկինք համբարձաւ եւ նստաւ Հօր Աստուծոյ աջ կողմը:

12. Հ. Ինչ օգուտ կը քաղենք մենք Աստուծոյ Որդւոյն մարգեղութենէն:

Պ. Միջնորդ մը ունինք Աստուծոյ եւ մարդոց միջեւ, Մէկը որ իբրեւ Աստուած կը յայտնէ մեզի թէ ինչ է Աստուած, եւ իբրեւ կատարեալ Մարդ կը ներկայացնէ մարդկութիւնն Աստուծոյ առջեւ:

13. Հ. Ուրիշ ինչ օգուտ կը քաղենք մեր Տէրջը երկրաւոր կեանքէն:

Պ. Անով ունինք եղբայրակից մարդ մը որ մեր տկարութիւններուն կարեկից է, ինչպէս եւ կատարեալ օրինակ ամենայնի որ պարտիմք ըլլալ:

14. Հ. Մեզի համար ինչ բան կատարեց խաչին վրայ մեռնելով:

Պ. Ինքզինքն անարատ զոհ մը ընելով Աստուծոյ, լրացուց Աստուածային սրբութեան պահանջումները, քաւութիւն ըրաւ բոլոր մեր մեղքերուն համար եւ կտարեց մեղաց զօրութիւնը:

15. Հ. Ինչ կը սորվեցնէ մեզի Յիսուսի յարութիւնը:

Պ. Կը սորվեցնէ թէ Յիսուս կատարած է

մեր փրկութեան գործը, թէ մահուան իշխանութիւնը վերջացած է եւ թէ, որովհետեւ ան կենդանի է, մենք ալ կենդանի պիտի ըլլանք:

16. Հ. Ինչ կը սորվինք անոր երկինք համբառնալէն:

Պ. Կը սորվինք թէ անոր անձովն ունինք մենք Հօրը քով Բարեխօս մը, որ «միշտ կենդանի է» մեզի համար «բարեխօս ըլլալու»:

17. Հ. Ինչ կը սորվինք անոր Աստուծոյ աջ կողմը նստելէն:

Պ. Կը սորվինք թէ ան բարձրացած է իբրեւ մեր Գլուխը եւ Թագաւորը, որուն տրուած է ամէն իշխանութիւն երկնից մէջ ու երկրի վրայ:

18. Հ. Յիսուս ինչպէս յառաջ կը վարէ տակաւին փրկութեան իր գործը:

Պ. Օրհնեալ Երրորդութեան երրորդ անձին, Սուրբ Հոգին, միջոցով որ զրկուեցաւ Պենտեկոստէին օրը:

19. Հ. Ինչ է օրհնեալ Երրորդութեան խորհուրդը:

Պ. Սա է թէ Հայրը, Որդին եւ Հոգին Սուրբ, որոնց անունով կը մկրտուինք մենք, մէկ Աստուած են:

20. Հ. Ինչ ընելու ենք որ փրկուինք:

Պ. Մեր մեղքերուն համար ապաշխարելու եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսի հուստատու եմք:

21. Հ. Ապաշխարին ինչ է:

Պ. Ան որ ճշմարտապէս կ'ապաշխարէ իր մեղաց համար՝ ոչ միայն կը խոստովանի զանոնք ամօթով եւ տրտմութեամբ, այլ մահաւանդ կը թողու զանոնք եւ Աստուծոյ կը դառնայ թողութիւն գտնելու անկեղծ փափաքով եւ այլեւս չմեղանչելու հաստատ նպատակով:

22. Հ. Տէր Յիսուս Քրիստոսի հաւատալն ինչ է:

Պ. Անոր ապաւինիլ իբրեւ մեր Վարդապետին, Փրկչին եւ Տէրոջը, բոլոր մեր վատահովիտները գնելով Աստուծոյ շնորհաց վրայ Քրիստոսի ձեռքով: (Երանայէ՛ք)

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ՆՈՐ ԶՐԱՆՅՔԸ
(Եր. Զաւարդ Բէէն Լ Գէլ)

Փառնայէ՛ք Նոր Զբաղը: 1894 Հոկտեմբերին, Նոր ընկերութիւն մը կազմուեցաւ ջրանցքը աւարտելու նպատակաւ: Կազմակերպուեցաւ 3,000,000 ոսկի պատրաստ դրամադիմով եւ, երեւոտական աշխարհին մէջ նշանաւոր դիրք մը ապու համար ձեռնարկին, բաժնետոմսերը գնուեցան Գաղղոյ գլխաւոր երեւոտական հաստատութիւններէն: ամբողջ 3,000,000 ոսկի, որ իսկ եւ իսկ վճարուեցաւ ալ: Քողմալոյ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ Ընկերութիւնը, եւ օրինաւորապէս վաւերացուց անոր մեռանդորը, եւն:

Նոր տէրերը երբ գործն ստանձնեցին, շատ պատշաճօրէն որոշեցին որ իրենց առաջին պարտականութիւնն էր ծրարքին ճարտարագիտական կողմը ուսումնասիրել լիովին, որուն մէջ թիրանալուն պատճառաւ անյաջողութեան մատնուեցաւ հին ընկերութիւնը: Նաեւ որոշեցին գործն սկսիլ բաւական ընդարձակութեամբ, այն նպատակաւ որ հասկցուի թէ ինչ նիւթերու պիտի պատահէին պեղումները կատարելու եւ այլեւայլ թումբերը եւ փակոցները շինելու ժամանակ: Ասոր համար հարկը յիսուն ճարտարագէտներէ մարմին մը դրուեցաւ պեղման տեղը եւ քանի մը հազար գործաւորներ՝ աւելի կարեւոր կէտերու վրայ, որոնց մէջ էր նաեւ մեծ Բըլէպրայի պեղման տեղը:

Բըլէպրայի պեղման: Տը Լէսէփսի ճարտարագէտներուն փորձառութիւնը եւ Բըլէպրայի պատահական այցելուներուն գաղափարը համաձայնութեամբ սա համոզումը դոյացուցին թէ թոյլ նիւթին փշեղուն պատճառաւ կարելի պիտի չըլլայ այս մեծ խրամը յաջողութեամբ պեղել: Ուստի Նոր ընկերութիւնը բաղձալովն գործաւորներ հաւաքեց այս կէտին վրայ եւ էմիգրատորի մէջ ստուգելու նպատակաւ ընտան ներքին նիւթին ընտրութիւնը: Զրանցքին երկայնքովը 1,100 ոտը երկայնութեամբ փապուղի մը պեղուեցաւ, եւ յեցական ոտը տրամագծով տասը տասներկու հորեր փորուեցան այլեւայլ կէտերու վրայ հողին մէջէն դէպի վար մինչեւ ջրանցքին յառակին համար տրաջադրեալ մակերեսը, եւ այս հորերը իրարու հետ կապակցուեցան կարճ փապուղիներով: Շատ ծախք դնաց ստոր, բայց անհրաժեշտ պէտք էր ճիշդ հասկնալու համար թէ կարելի էր ջրանցքը աւարտել եւ ո'րչափ ծախքով: Այսպէս ձեռք բերուած ապացոյցով հաստատուեցաւ թէ գոյութիւն չունէր «Բըլէպրայի սահուն լեռը», վասն զի պեղումը թոյլ նիւթին վերի խաւին մէջէն անցնելով հասաւ պինդ ժայռին:

Շալիքէ Գէլի պեղման: Նոր ընկերութեան համար լուծելի ուրիշ խնդիր մըն է անհանդարտ Շալիքէս գետին զսպումը:

Նոր ընկերութիւնը իր առաջին քայլին մէջ որոշեց թողուլ Տը Լէսէփսի ծովուն մակերեսին հաւասար ջրանց պեղելու անհեթեթ գաղափարը, եւ անոր տեղ պեղել փակոցներով ջրանցք մը: Այս որոշումը բաւական ջուր հայթայթելու խնդիրը բացաւ թէ ինչպէս պիտի փոխանակուէին կորուստները որ ջրանցքին ջուրը բաւական բարձր մակերես ունենար: Շալիքէս գետին հոսանքները յայտնի էր թէ առատ ջուր կը մատակարարէին: եւ խնդիրը այնուհետեւ Շալիքէս գետին ջուրին քանակութիւնը հետադօտելու կերպարանը կ'առնէր, եւ թէ կարելի է զանիկա յարմար ընդունարաններու մէջ ամբարել, որ միանգամայն թէ՛ ջուրին մակերեսը բարձր պահուի եւ թէ՛ Շալիքէս գետին խոռոչումը զսպուի ողողումներու ժամանակ: Շալիքէսի զսպման խնդրին հետ զուգորդուեցաւ ջրանցքին ջուրին ամենէն բազմաթիւ բարձրութեան եւ փակոցներու թիւին եւ տեղերուն խնդիրը:

Հետազոտութիւնը յանձնուեցաւ 150 ճարտարագէտներու, որոնք իրենց օգնական մարմիններուն հետ չորս տարի ընդարձակ քննութիւններ կատարեցին, որոնց ամբողջ ծախքն եղաւ պրիթ 300,000 ոսկի: Հետազոտութիւնը ամենափոքր մանրամասնութեանց իջաւ, եւ իւրաքանչիւր կամարակապ ճամբայի, կամուրջի, եւն. գծագրութիւնն այնպէս ճարտարութեամբ յորինուած է, որ երբ հրաման ընդունուի երթալ աշխատելու, այս յատակադիմները կրնան զրկուիլ գործատուները: Մենք այդ ճարտարագործական իրերը քննելու հաճոյքն ունեցանք եւ կրնանք վկայել թէ յատակագիծները, կողմնական նկարները, քարտէսները, գործատուներու գծագրութիւնները, արձանագրութիւնները, եւն. այնքան կատարեալ են որ կը գոհացնեն ամենէն գծուարահաններն ու բժախնդիրներն իսկ:

Յայտնի է թէ Նոր ընկերութեան սրտին մէջ լաւ տպւորուած է առաջինին սխալումներուն եւ անյաջողութեանց ուսուցած դասը: Բայց որպէս զի աւելի օգուտ քաղուի ճարտարագէտներուն զիւտերէն, խնդրեց որ

այլևալլազգայնութիւններէ բաղկացեալ նշանաւոր ճարտարագէտներէ մասնագիտական յանձնախումբ մը կարգուի որոնց նմանօրինակ գործի մէջ ունեցած փորձառութիւնը մասնաւոր յարմարութիւններ կու տայ առնոց՝ պատրաստուած յատակագիծներուն վրայ դատում ընելու :

Յանձնախումբը որ կազմակերպուեցաւ 1896ին՝ իր անդամներէն ունեց միջոցաւ զինութիւններ կատարեց՝ Պարսնոցին վրայ պեղուած ջրանցքին վրայով, եւ վերջին 13 տարիներուն անձրեւներու եւ ոլորուումներու տեղային արձանագրութիւնները իր առջեւ ունենալէն զատ, երկու տարուանս մէջ անձրեւներու եւ Շակրէսի յորգումներուն եւ հեղեղներուն բուն իր բաղաձայնատ արձանագրութիւնները պատրաստեց, եւ 100 նիստէ աւելի ունեցաւ : Ներկայացուց միաձայն տեղեկագրութիւն մը 1898 Գեղտ. 2ին, որ, ի նկատ առնուելով անդամներուն դիրքը եւ փորձառութիւնը, թերեւս իր տեսակին մէջ ամենէն մեծարժէք գրութիւնն է :

Տեղեկագրութիւնը լիովին կ'ընդունի նոր ջրանցքին յատակագիծները եւ ծախքի հաշիւները :

Փաստայի Նոր Զբաղեցում : Միջազգային Յանձնախումբը կը գտնէ թէ ջրանցքի գործին երկու հինգերորդը կատարուած է հիմա, թէ գործը նոր ծրագրիներուն համեմատ աւարտելու համար 20,000,000 ոսկի ծախք պիտի ըլլայ : Եթէ հարիւրին 20 յաւելում ըլլայ պատահական ծախքերու համար, ամբողջ ծախքերու գումարը կը հասնի 24,000,000 ոսկիի, եւ այսպէս գործը պիտի աւարտի ութէն տասը տարիէն առանց հաշուելու գործելու եւ գործատուներու մեթոտներուն հաւանական զարգացումը : (Յետոյ կու գայ գործին արուեստական նկարագրութիւնը, զոր զանց կ'ընենք, վասն զի դժուար է հասկնալ առանց Սոյեմէի Լ. Արեւելի մէջ գրուած քարտէսին, զոր չենք կրնար զննել հոս) :

Աւելցումներ : Գիտական Յանձնախումբը խնամով քննած է մահերուն խնդիրը եւ սա եզրակացութեան հասած է թէ կլիմային վրայ տարածայնութեան աննպաստ խօսքերը չափազանցուած են : Ծշմարիտ է թէ գործողութեան առաջին տարիներուն մէջ առողջապահութեան մասին անհոգութիւն եղաւ, թէ գործաւորները սովորած չէին արեւադարձներուն մէջ ծանր աշխատութեան, եւ թէ երբ գետնին մակերեսի հողերը որ տենդի սերմերով լեցուն էին՝ բացուեցան, կեանքի շատ կորուստ եղաւ : Բայց վերջին տարիներու մէջ Բրիտանական Անթիլեաններէն եկող սեւամորթներ աշխատեցան, որոնք սովորած են կլիմային, եւ որովհետեւ պեղումները աւելի խոր իջան մինչեւ ժայռերու կազմութիւնը, հիւանդութեան քանակութիւնը սովորականէն տարբեր չէ :

Նոր Զբաղեցում Է Էն Զբաղեցում Ընկերութիւն : Վերջապէս, պատասխանելով սա անհրաժեշտ հարցման թէ նոր ընկերութիւնն ինչ յարաբերութիւն ունի հին ընկերութեան գրամական բեռներուն հետ, կրնանք ըսել համառօտիւ թէ հին ընկերութեան բաժնետէրերը իշխանութիւն մը չունին նոր ընկերութեան վրայ : հաշուեյարդարը ստացուածքը վերջինին վրայ կը դարձնէ, պայմանաւ որ հին ընկերութեան բարձնեալները հարիւրին մինչեւ 60 բաժին առնեն շահերէն, չինութեան ծախ-

քերը, զնոյ անկումները, չինութեան բաժնետէրերուն շահերը եւ նոր գրամագիծին շահաբաժիններն հանելէ ետքը :

ԵՐԵՒԱՆԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՌՏԵՐՈՒ ԲՈՒԺՄԱՆ ՄԷՋ

Ըստ Վէտիի, Առաքելիցի ճակատամարտէն ետքը Պալիէրայի մէջ բանակող Գաղղիական զինուորներուն մէջ 100 հիւանդ միայն կը գտնուէին 8,000 մարդէ բաղկացեալ զուգոր մը մէջ, որ ըսել է հարիւրին մէկէ քիչ աւելի : Մինչ ընդհակառակն երբ բանակը կարօտութեան մէջ ըլլայ կամ վատի պարտութեամբ կամ իր պետերուն վրայ անվստահութեամբ, հիւանդներուն համեմատութիւնը ահաւոր կերպով կ'աճի : Մտքին զուարթ վիճակը անքան ազդեցիկ է կազմութեան մէջ սփռուող ջլային աւելի ուռողջ ներգործութեան շնորհիւ որ հիւանդի բուժումներ կը պատահին ժամանակ ժամանակ, զորոնք կարելի չէ ասկէ զատ ուրիշ պատճառի ընծայել : Սըր Հըմֆրի Տէյլիի գիտողութեան առարկայ եղաւ եզակիս եւ հրահանդէս գէպը մը երբ պատանկութեան առաւելի օգնէր Տր. Պէտտոսի անոր բերական յարմար ներշնչելու փորձեր կատարած ժամանակը : Տր. Պէտտոս մակաբերած ըլլալով թէ այդ սքսիտը մասնաւոր ներգործութիւն ունի անդամաւորութեան վրայ, հիւանդ մը ընտրուեցաւ փորձի համար եւ Տէյլիի խնամքին ներքեւ գրուեցաւ : Կազմատարարներէ առաջ Տէյլի ջերմաչափ մը դրաւ հիւանդին լեզուին ներքեւը անոր բարեխառնութիւնն ստուգելու համար : Անդամաւորութեան անձը, բոլորովին անգիտակ այն գործողութեան որուն պիտի ենթարկուէր, բայց խորապէս համոզուած թէ Տր. Պէտտոս անշուշտ պիտի յաջողի, հազիւ զգաց իր լեզուին յետակողմը դրուած ջերմաչափը, եւ ահա խորհեցաւ թէ գործողութիւնն սկսած էր, եւ իր սքսիտացումէն պնդեց թէ արդէն անոր բարեբար ներգործութիւնը կը զգար իր բոլոր մարմինն մէջ : Պատահութիւնը այնքան հրապուրիչ էր որ կորսնցնել չէր ըլլար : Տէյլի ուրիշ բան չըրաւ, միայն ըսաւ որ անտայեալը նորէն դոյ յաջորդ օրը : Նոյն արարողութիւնը կրկնուեցաւ, նոյն արդիւնքը տեսնուեցաւ, եւ տասնչորս օր յետոյ մարդը բուժուած արձակուեցաւ : ջերմաչափէն զատ ուրիշ դարման գործածուած չէր : Ուրիշ նշանաւոր գէպը մըն ալ պատահեցաւ Պրէտայի պաշարման միջոցին 1623ին : Երբ պահապան զօրքը անձնատուր ըլլալու վրայ էր ընդադարի (ըսքորիթի իլէթի) նախճիրներուն պատճառաւ, Օրանփի իշխանին հրահանգովը քանի մը չիչ կեղծ դեղ գործածուեցաւ իբրեւ անյրէպ եւ յատուկ դարման, եւ անկէ կաթիլ կաթիլ դրուելով հիւանդի արդիւնքներ յառաջ եկան : Այնպիսիներ որ առաջ ամիսներով չէին չարժած իրենց անդամները, կը քալէին փողոցներուն մէջ չիտակ եւ առողջ, եւ շատեր որ կ'ըսէին թէ աւելի գէշցած էին բոլոր նախորդ դեղերէն, քանի մը օրուան մէջ աղէկցան եւ անբացատրելի ուրախութիւն կը զգային : Ուրիշ գէպը մը եւս որ հաստատուած եւ ստուգուած է, երկտարական հրաշքի կոչի համար գործածուած գունատի մը կատարած դերն է : Այդ գունատը Ինակուա կղզիին ծովեզերքը եկաւ : Ամերիկեան հիւպատոսը, կատակախօս անձ մը, երբ իրենց ցուցուց այդ ստարկան զանիկա գտնող ճիւղ մը, ըսաւ թէ այդ գունատը Ամերիկեան մեծ դարման էր յօդացաւորութեան, թէ պէտք էր

զանիկա անտայեալ մասին վրայ դնել : Մարդուն կինը որ յօդացաւէ կը տառապէր, այնպէս ըրաւ, եւ ըսաւ թէ բուժուեցաւ : Երկը իր ակույցի ցաւին գործածեց զայն : Սա վկայութիւնը տրուեցաւ : «Միշտ դարման է յօդացաւի : ակույցի ցաւը կը սղակոցնէ միայն, բայց չդադրեցներ :»

ԽՈՒՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՍԼԱՄՏԻՈՅ ՄԷՋ

Մր. Թհորոտսըն աւարտած է Իսլամտիոյ խուզարկութիւնը, որուն նուիրած է իր արձակուրդները անցեալ տասնչորս տարիներէն ի վեր : Հիմա պիտի գրէ կատարեալ պատմութիւնն իր աշխատութեանց արդիւնքներուն, որ պիտի հրատարակուի իր Իսլամտիոյ աշխարհացոյցին հետ : Անոր Իսլամտիոյ վրայ դրած յօդուածները շատ կը փնտռուին տարիներէ հետէ, եւ ինք հեղինակութիւն կը ձանչցուի Իսլամտիոյ ներքին մասերուն համար : Տասնչորս տարիներուն մէջ զորոնք անցուց Իսլամտիոյ խուզարկելով, այցելեց անոր ամէն խորհրդը ու ծակերը : հարիւրաւոր լաւայի դաշտեր եւ սառնարաններ գտաւ, եւ ծովեզրի երկայնութեամբ բոլոր ցցուած եւ ներս մտած մասերը քննեց, եւ պինդ պազալթ պարունակող ձորերուն մէջ խոր լիճեր գտաւ : Լիճերէն մէկը ծովուն մակերեսէն 100 ոտք բարձր է, եւ անոր յատակը ծովուն մակերեսէն 273 ոտք ցած է : Այդ տասնչորս տարիներուն մէջ 8,000 մզնէ աւելի ճամբորդած է աւազուտ հարթ անապատներուն մէջ : Զարմանալի չէ որ Իսլամտիոյ ներքին մասերուն խուզարկութիւնը թողուած է այսքան ժամանակէ ի վեր, վասն զի խուզարկութեան դաշտը այնքան փոքր էր եւ հեռու որ խուզարկչները խորհեցան թէ աւելի խոշոր դաքնիներ պիտի խլէին աշխարհիս միւս կողմերուն մէջ որոնց աւելի կը հետաքրքրուէր հանրութիւնը : Իսլամտիոյ մէջ ճամբորդութիւնը մասնաւոր գիտարկութիւններ ունի : եւ պատճառն այն է որ լաւայով ծածկուած ընդարձակ հողեր գուրկ են դալարիքէ, եւ Մր. Թհորոտսըն յաճախ կը ստիպուէր իր ձիերուն շատ օրեր բաւող ճարակ տանիլ : Զկան, ճամբաներ, եւ ամառուան եղանակը, որ միմիայն ժամանակն է ճամբորդութեան, շատ կարճ է : Շատ մը հրաբերանի լիճեր գտած է ներքին կողմերը ցիրուցան : Շատ հրաբերաններ, որ կ'օգնէին Իսլամտիոյ մակերեսը լաւայով ծածկելու, ընդունարան եղած են լեռներէն իջած ջուրերուն : Շատեր տեսած են լուսնի այն լուսանկարները, որոնք կը ցուցնեն այրած ժայռեր որ խորունկ փոսեր ունին իրենց մէջ եւ բազմաթիւ հրաբերաններ : Իսլամտիոյ խուզարկիչը կը կարծէ թէ Ֆաթիմա Եոքուլի շուրջը գտնուած երկիրը նմանութիւն մը կ'ըլլար լուսնի մակերեսին, եթէ մթնոլորտ չունենար եւ կանաչորակ ջուրը չըլլար որ այն խոռոչներուն երկու երրորդը կը լեցնէ :

Մ. ԼՈՒՊԷ, ԳԱՂՂՈՅ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Մ. Էմիլ Լուպէ Գաղղիոյ Հանրապետութեան նախագահը ծնաւ ի Մարզան, Տրոմի շրջանակին մէջ, 1838 Դեկ. 31ին : Իր կեանքի առաջին գործն եղաւ փաստաբանութիւն Մոնթէլիմարի մէջ, եւ սոյն քաղաքի քաղաքապետ ընտրուեցաւ 1870, Սեպտ. 4ին : Առաջին անգամ երեսփոխան ընտրուելով 1876ին, Կամպպէթթայի երեք հարիւր վաթսուներեք պաշտպաններէն մին եղաւ : Այնուհետեւ նորէն երեսփոխան ընտրուե-

ցաւ: Այդ ժողովին մէջ մնաց մինչեւ որ Ծերակուտի անդամ ընտրուեցաւ 1873ին: Յաջորդաբար կարգուեցաւ Հանրային Շինարարական նախարար Մ. Թիւառի տաղին Դահլճին մէջ 1877-78ին, Նախարարապետ՝ 1892ին, եւ Ներքին գործոց նախարար՝ յաջորդ Դահլճին, որուն կը նախագահէր Մ. Ռիպօ, մինչեւ 1893 Յունուար: Երբ Մ. Շալմէլ Լաքուր 1896ին հրաժարեցաւ Ծերակուտի նախագահութենէն, Մ. Լուպէ յաջորդեց անոր առանց ընդդիմութեան: Վարեց այդ նախագահութեան պաշտօնը մինչեւ որ Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուեցաւ: Մ. Լուպէ բարձր դաստիարակութիւն ընդունած անձ մըն է, բայց կը զգուշանայ իր գիտութեան մասին ցոյցեր ընելէ: Իր գրատունը Գաղղիոյ մայրաքաղաքին ամենէն ճոխ գրատուններէն մին է: Սիրահար է գեղարուեստներու, եւ մանաւանդ երաժշտութեան: Գրեթէ ընկերական մարդ չկրնար կոչուիլ, վասն զի միշտ աւելի նախապաշար կ'ընտրէ իր ընակարանին առանձնութիւնը քան պաշտօնական կեանքի փառաւորութիւնը եւ Փարիզեան սրահներու շքեղութիւնը:

ԱՆԿԼԻԲԱՆ ԾԻՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

(Պատ. Մ. Կ. Փափազեան, Անթիպոլ)
(Շար. Նախորդ Բէնէն և 4-րդ)

Խորհուրդի գաղափարին մէջ էական տարրը սա է որ նիւթական բան մը (ինչպէս է ջուրը, հացը, զինին, իւղը) «Սուրբ Հոգւոյն աննիւթական չնորհաց ներքին մէկ գործառնութեան միջոց» կ'ըլլայ (Տես Քննական Կրօնագիտութիւն, էջ 449): Խորհուրդը՝ եկեղեցիին կատարած նիւթական գործողութիւն մ'է կամ ձեւ մ'է, որուն միջոցաւ Աստուած հաւատացեալին կը շնորհէ փրկութեան պարգեւը, զոր օրինակ Մկրտութիւնը միջոց է ի մեղաց սրբութեան, եւ Հաղորդութիւնը միջոց է Քրիստոսի հետ հաղորդակցութեան: Երկու եկեղեցիին միջեւ բաժանման կէտը շուսաբանելու համար, այս երկուքը օրինակ առնենք:

Ահա Լուսաւորչական եկեղեցիին վարդապետութիւնը: Ինչ է Մկրտութիւնը: Մկրտութիւնն է սրբաբար խորհուրդ եկեղեցւոյ, ի նախաձեռնողաց սերեալ մեղքէ սրբուելու, եւ ի Սուրբ Հոգւոյն հոգեւոր սուրբ եւ նորոգ կեանքով մը՝ վերստին ծնանելու համար (Քննական Կրօնագիտութիւն, էջ 450): Ուստի Մկրտութիւնը կրկին օրհնութեան միջնորդը կամ միջոցն է, նախ Սկզբնական Մեղքի դատապարտութենէն ազատուիլ, եւ երկրորդ՝ Սուրբ Հոգիէն նոր եւ հոգեւոր կենդանութեամբ ծնանիլ: Ուրեմն, երախայ կամ ոչ-երախայ, երբ մարդ մը կը մկրտուի, (կամ իւր հաւատքով կամ իւր ծնողացը հաւատքով, բայց ճշդ մկրտած ըլլալով շնորհէ) նախ աղատ կ'արձակուի Աղամային բնութեան պատիժէն, եւ ապա՝ Սուրբ Հոգիէն կը ծնանի եւ Աստուծոյ որդեգիր կ'ըլլայ: Եւ Մկրտութիւնը էական պայմանն է փրկութեան: Հարկաւ, «վասն որոյ անսփայտ պիտի փրկուին» որք յանուն Տեառն Յիսուսի կը մկրտուին ի թողութիւն մեղաց եւ ի նորոգութիւն կենաց յաւիտենից» (Քննական Կրօնագիտութիւն, էջ 452): Հետեւաբար մկրտուած երախաները, եթէ մեռնին, զօրեւր կ'երթան: Նոյն պատճառաւ ալ զատ գերեզմանատան մէջ կը թաղուին: — Հաղորդութիւնը ինչ է: «Հաղորդութիւնն է Ս. Խորհուրդ եկեղեցւոյ... որով ընդ տեսա կօք հացի եւ գինւոյ՝ կը հաղորդուի միմեկայեւ մարմնոյ եւ արեան»

Քրիստոսի» (Քնն. Կրօն. էջ 479): Երբ քահանան «Այս է մարմին իմ» եւ «Այս է արիւն իմ» բառերը կ'արտասանէ, հացը եւ գինին Քրիստոսի իսկական մարմնոյն եւ արեանը կը փոխուին, մեր Փրկչին խաչին վրայ մատուցած զոհը կը կրկնուի, եւ արդէն այդ մտօք է որ Պատարի կ'ըսուի: Նուիրագործութեան հացը ուտելով հաւատացեալը Յիսուսի մարմնը կ'ուտէ, եւ գինին ըմպելով Յիսուսի նիւթական արեանը հաղորդ կ'ըլլայ: Եւ այս գործը էական պայմանն է հոգւոյն փրկութեան: Ապա թէ ոչ, ինչո՞ւ մահաւմերձ հիւանդին հաղորդութիւն կը տրուի: Օրինակներ բազմապատկելու հարկ չկայ: Լուս. եկեղեցին կը վարդապետէ թէ այսինչ նիւթական գործողութիւնները Աստուած պայման դրած է եւ միջոց ընտրած է հոգեւոր փրկութեան:

Ահա Բողոքական եկեղեցւոյն վարդապետութիւնը: Խորհուրդի իմաստով՝ եկեղեցիին մէջ արարողութիւն չկայ: Եկեղեցին՝ Քրիստոսէ օհմանեալ արարողութիւններ ունի, որոնք թէ՛ հարկաւոր թէ՛ սուրբ են, բայց հոգւոյն փրկութեան իրրեւ պայման դրած չեն: Փրկութիւնը կը նշանակէ մեղաց թողութեան եւ սրտի նորոգութեան արժանանալ: Բայց այս կրկնապատիկ շնորհը Աստուած անհրաժեշտ կերպիւ, եւ Հոգւոյն Սրբոյ ուղղակի ներգործութեամբ կը պարգեւէ: Փրկութեան պայմանը, միակ պայմանը, Քրիստոսի անձնատուր ըլլալն է, որ կը կոչուի հաւատք: Եկեղեցւոյն երկու արարողութիւնները փրկութեան պայմանը կամ միջոցը չեն, այլ փրկութեան լոկ նշանակը եւ կնիքն են: զանոնք իր կատարելութեամբ, ոչ «բոլոր» չեն փրկուինք, այլ ինչչէ փրկուած ենք: Զոր օրինակ, Մկրտութիւնը՝ հաւատացեալը Աստուծոյ դաւակ չկայողացանք, այլ իբրեւ Աստուծոյ դաւակ կը ծանուցանէ, մարմնոյն ի ջրոյ ծնանելովը չէ որ հոգին ի Սուրբ Հոգւոյն կը ծնանի, այլ մարմնը ի ջրոյ կը ծնանի + ոչ հոգին արդէն հաւատքով ծնած է ի Սուրբ Հոգւոյն: Մկրտութեան շնորհիւ՝ ոչ թէ արքայութիւն կը մըտնենք, այլ զՔրիստոս իրրեւ Փրկիչ կը դաւանենք: Նոյնպէս Հաղորդութիւնը՝ Քրիստոսի հաղորդակից ըլլալու պայմանը կամ միջոցը չէ, այլ լոկ նշանակը կամ կնիքն է: ոչ թէ հաղորդուելով կը միանանք Քրիստոսի, այլ կը հաղորդուինք + ոչ արդէն իսկ միացած ենք Քրիստոսի:

Համառօտիւ, մէկ եկեղեցին կը դաւանի թէ մարդ այսինչ նիւթական արարողութեանց պայմանաւ կամ միջոցաւ կը փրկուի, իսկ միւսը՝ կը դաւանի թէ մարդ առանց ոեւէ արարողութեան կը փրկուի: Թող զիտուի որ տարբերութիւնը խորհուրդներու թուոյն մասին չէ, այսինքն ոչ թէ մէկը եօթը խորհուրդ կ'ընդունի, իսկ միւսը երկու միայն կը դաւանի, այլ սա է որ Լուս. եկեղեցին խորհուրդի կը հաւատայ, իսկ Բող. եկեղեցին խորհուրդի բնաւ չհաւատար: «Խորհուրդը ըստածը չկայ, անկարելի է» կ'ըսէ Բողոքականութիւնը:

Ահա երկու եկեղեցիներուն միջեւ հիմնական տարբերութիւնը, որ գրեթէ անհուն է: Անոնք՝ փրկութեան պայմանը եւ միջոցը, Քրիստոսի քաւարար պատարագին բնութիւնը, Սուրբ Հոգւոյն ներգործութեան եւ դանակը, վերջապէս Աւետարանը տարբեր կերպով կ'ըմբռնեն: Այս երկու տեսութիւններէն որք աւետարանական է, ատոր վրայ հիմա չենք վիճիլ, այդ խնդիրը ամէն ուշիմ ընթերցողի խզճին եւ բանականութեանը կը

յանձնենք: Մեր այժմու նպատակն է դանոնք զանազանել միայն, եւ ցուցնել թէ ուր որ դաւանանքի, համոզումի եւ ըմբռնումի այսքան ահեղ տարբերութիւն կայ, եկեղեցական միութիւն անկարելի անկարելի է: Զորս հարկւր տարի յառաջ Լուսեր Հոգւմէականութեան դէմ ելաւ եւ ըսաւ թէ «Խորհուրդը փրկութեան հետ գործ չունի, մարդ հաւատքով կը փրկուի»: Եւ այն ժամանակ Բողոքականութիւնը ծնաւ: Յիսուս տարի յառաջ մեր մէջ ծագած խնդիրը դարձեալ նոյնն էր: Իրաւ մեր հայրերը՝ պատուիր, մոմի, խոսնկի եւ իւղի վրայ, ծէսի եւ արարողութեան վրայ շատ վիճաբանեցան, բայց այդ ամէնը՝ ճիշդ հիմնական Անկիւքան յուզման նման, երկրորդական բան մ'էր: Յայնժամ, որպէս նաեւ այժմ, խնդիրը սակեմն վրայ կը դառնար թէ խորհուրդը (եկեղեցական իմաստով)՝ փրկութեան էականն է թէ ոչ: Յորչափ Լուս. եկեղեցին՝ «էական» է կը պատասխանէ, եւ ցորչափ կը պնդէ թէ իւր այս ըմբռնումը անսխալական եւ անսասան է, Հայ Բողոքականը ստիպուած է իւր անջատ գոյութիւնը պահելու:

Ուրեմն, Հայ Բողոքականը անխաւաքաբար չդատապարտենք: Թող լաւ հասկցուի որ խոսնկը մեղալ անուշահոտ է, շարականներէն ոմանց մենք ալ սիրահար ենք, չապիկ հագնելու չենք առարկիր, խաչակնքելը մեղք չէ, աղօթաւորքի գործածութիւնը պատուական է: Բայց այս ամէնը ընդունելով եւ կատարելով հանդերձ, մենք դարձեալ Բողոքական կը մնանք, ցորչափ Լուս. եկեղեցին իւր վարդապետութիւնը անփոփոխ պահէ: Քանզի ծէսը եւ արարողութիւնը չէ որ զմեզ կը բաժնէ, այլ կրօնական համոզումն է որ կ'անջրպետէ:

Վերջին խօսք մ'ալ: Բնական յայտնապէս կ'ուրախանայ Անկիւքանաց Ծիսական Շարժման վրայ, կարծելով թէ սա պիտի տկարացունէ Բողոքականութեան դատը Հայոց մէջ: Բայց արդեօք կը յիշէ որ Լուս. եկեղեցիին գոյութեանը սպառնացող վտանգը «անծէս» Բող. եկեղեցիէն չգար, մի ուրիշ կողմէ կու գայ, այդ «ծիսական» կոչուած եկեղեցիներէն կու գայ: Կովկասի մէջ Ռուսական եկեղեցին այսօր ըրածները կը տեսնենք եւ կ'ողբանք: Եւ Արեւելեան Ուղղափառ եկեղեցին՝ Արեւմտեան Պապական եւ կեղեցիին քոյրն է:

ՎԱՆԱՅ ԱՍԵՐԻԿԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԸ

Աւետարանը ընթերցողները կը յիշեն թէ անոր 1897 տարուան 18 թուոյն մէջ «Ամերիկեան Որբանոցն ի Վան» մակագրով յօդուած մը կար: Որովհետեւ ցարդ յիշեալ որբանոցն խիստ շատ փոփոխութիւններ կրած է եւ այժմ շատերու մտքեր որբանոցաց շուրջ կը դառնան, աւելորդ չպիտի լինի որ լրագրաց սխեմակներ մերթ ընդ մերթ տեղ տան այս շահեկան նիւթին:

Քաղաքիս Ամերիկեան Որբանոցը, որ 2 1/2 տարիէ ի վեր հիմնուած է, այժմ 400ի չափ որբեր ունի, որոցմէ 250ը՝ մանչ, իսկ մնացեալքն աղջիկ են՝ զատ զատ բաժնիներով: Որբերէն 33ը շատ փոքր ըլլալով զատ տեղ մը կը պահուին յատուկ մայրապետի մը հովութեան ներքեւ: Աղջիկներէն 75ը՝ աղջկանց դպրոցին մէջ, իսկ մնացեալքն կը կենան միսինարաց շրջանակէն դուրս եղող մօտակայ չէնքի մը մէջ, որ վարձուած է Այնթապէ զրկուած ստակով եւ ուստի այդ որբանոցն «Այնթապ. Սփոփ» կը կոչուի:

250 տղաները վեց կարգերու բաժնուած

են, որոցմէ մինը վերջերս կազմուեցաւ։ Թէեւ տեղի անձկութեան պատճառաւ բուն որբանոցիս մէջ չեն կենար, բայց դարձեալ անոր մասն կը կազմեն, իւրաքանչիւրն 40 հոգիէ բաղկացած։ Ունին իրենց յատուկ կարգապետներ եւ օգնականներ եւ ամէն կարգ չորս բաժին ունի, իւրաքանչիւրը 10 հոգիէ բաղկացած եւ ամէն բաժինն իւր տասնապետն ունենալով։

Որբանոցիս շէնքերէն մաս մը նոր շինուեցաւ, իսկ մաս մըն ալ արդէն կային եւ նորոգուելով որբանոցի յատկացուեցան։

Որբանոցս ունի նոյն շրջանակին մէջ իրեն յատուկ փուռ մը եւ փուռին կից կայ բազմաթիւ մը, որոց երկաշէպ մեծ կաթսան փուռն է։ Վառուելով կը տաքնայ եւ այն կերպով տարին քոսն լիւրայէ աւելի խնայողութիւն մը կը լինի։ Այս նոյն որբանոցի անօրէն Տր. Ռէյնոլտսի խնայողութեան մտքին ծնունդն է։

Որբանոցս իրեն կից ունի նաեւ երկու հիւանդանոցներ տղայոց եւ աղջկանց, ուր կը հոգացուին հիւանդներ կին հոգատարի մը ձեռքով, ըստ բաւական լաւ կերպով։ Թեւեւ աւելորդ չպիտի լինի ըսել թէ քան որբանոցս միայն չորս մեռեալ ունեցեր է ցարդ, երկուքն մանչ, երկուքն աղջիկ։

Որբանոցս ունի նաեւ 103 հատ ոչխար եւ այծ, որք ամառները եւ ձմեռները կ'աւազուին Սալապատու Սը. Գրիգորայ վանքի արօտաւայրին մէջ, ծախքը վճարուելով։ Այսպէս որբերը ամբողջ ամառ առատ կաթնեղէն կը վայելին որ, ըստ անցեալ տարուան հաշուոյ, կ'որիկ շահ մը կ'արտադրէ դարձեալ։

Որբերուն տարեկան ծախքն է ամէն մէկին միջին հաշուով հինգ լիրա, այսինքն տարեկան 2,000 լիրա։ Հոս գրեթէ ամէն տղայ ուսում եւ արհեստ կ'ուսանի միանգամայն։ Նոր շրջանէն սկսեալ որբերէն 70ը փոխադրուեցան բուն դպրոցը, ուր արդէն սկիզբէն 30 հոգիի չափ ըստ բաւականին դարգացեալ տղաներ կ'ուսանէին, որոնք ցերեկօթիկ աշակերտաց հետ կ'ուսանին հաւասարապէս։ Ասոնք ըստ այնպէս յարմարեցան են իրենց կարգերուն մէջ, որ այս տարուան սկսեալ շարունակաբար ամէն տարի դպրոցս որբերէն ընթացաւարտներ պիտի ունենայ։ Դպրոցիս առաջին շրջանին մէջ տեղի ունեցած ամառական քննութեանց միջին նիշերու բարձրագոյնները որբերուն կը պատկանէին։

Որբեր երկու մասի բաժնուած են, որոց կէսն առաւօտէն մինչեւ կէսօր իրենց դասերուն կը պարապին եւ կէսօրէն յետոյ արհեստի կ'երթան եւ փոխադարձաբար։ Արհեստներն են դերձակութիւն, եւրոպական եւ տեղային կոշիկակարութիւն, ոստայնանկութիւն, խաղախորդութիւն, հիւսնութիւն, դարբնութիւն (չիլիկիւրիք), որոնք հետ կ'ուսանին նաեւ պղնձագործութիւն, թիթեղագործութիւն եւ ամաններ անագել։ Եւ հացագործութիւն։

Շաբաթուան մէջ չորս օրեր բաղնիքը տղայոց յատկացուած է լրացալի եւ լողանքի համար, իսկ մնացեալ երկու օրերն աղջկանց նոյն դրօժերու համար։

Հոս արդոյ ընթերցողի երեւակայութեան կը ներկայացնեմ նոցա զբոսատեղին, որ մեծ բակ մըն է, ուր Ծննդեան տասնհինգօրեայ վազանցի առթիւ ամենայն ինչ հոգի առած կ'երեւի, զինոքա կ'եռան կը կայտեն զուարթ գաւններու եւ ուրբու պէս։ Ոմանք սառնին վրայ կը սահին մեծ յաջողակութեամբ՝ արհամարհելով օգին խստութիւնը որ իրենց այտերը համակ կարմիր ներկեր է։ Ոմանք

այլեւայլ խաղեր կը խաղան, ոմանք ալ, անշուշտ խելահասները, խումբերու բաժնուած, մերթ ուրախ եւ մերթ տխուր յիշատակաց քաղուածներ կ'ընեն։ Բայց ամենէն ուշադրաւն այս է թէ, այն դիւղացի տղաները որոց բերաններ հայհոյութեան, ստախոսութեան եւ երգման վարժուած էին, այժմ բաց ի «եղբար» բառէն, ոչինչ չեն արտայայտեր։ Ահա ուշի ուշով նոցա դէմքերուն նայողը ուրախութիւն մարմնացեալ պիտի տեսնէ անոնց վրայ։ Բոլորն ալ կայտառ, գէր ու երջանիկ են, թէպէտ անոնցմէ ոմանք այն ուրախ երեւոյթին տակ տխուր սրտեր կրելով։

Մտնաւ նոցա արհեստանոցները ուր անձնուր ոք իրեն յատուկ տեղն ուստած փոյթեռանդ կերպով կ'աշխատի անդադար, եւ յաջողած ատեն մանկական միամտութեամբ ուրախ բացազանջութիւնով մը վարպետին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ գործին վրայ։ Հոս կարեւոր է յիշել թէ տղաներէն շատերն ըստ բաւականին դարգացած են իրենց արհեստներուն մէջ։ Մասնաւորաբար կոշիկակարի եւ ոստայնանկի արհեստաւորներէն քանիններն այնպէս են որ, ինչպէս իրենց վարպետները կը վկայեն, եւ ինչպէս որ ակնատես եղած ենք, երբ որբանոցէն դուրս ելին, իբր ինքնազուլու արհեստաւորներ կամ գէթ իբր վարպետի մը օգնականներ (գալթա) պիտի կրնան աշխատիլ եւ իրենց ապրուստն հոգալ։

Այս ամենի հետ բաւականին մաքրասիրութիւն, կարգապահութիւն եւ հնազանդութիւն կը փայլի իրենց դասամիջոցի, նիստ ու կացի, ուտելու, խմելու, սերտողութեան ատեն։ Որբերը օրը երեք անգամ կը ճաշեն, այսինքն առաւօտ եւ կէսօր միշտ հացի հետ կերակուր մը (մեղէն կամ իւղային, եւ միրգի ատեն յաճախ միրգ) իսկ իրիկուններ թարմ հաց։ Երեկոցեան ճաշէն քիչ յետոյ սերտողութեան կ'երթան, որ երկու դասաւարտայ մէջ տեղի կ'ունենայ ժամ ու կիսու չափ։ Յետոյ աղօթք կը լինի եւ անկէ վերջ ամէն կարգ իր ննջարանն կը վազէ, ուր արդէն իրենցմէ որոշուած տղաները անկողիններ պատրաստած են, որոնք իրենց «շաք» կ'ընեն երեկոցեան տառնձնակտն աղօթքն ընելէն վերջ կը պառկին, ուր արդէն մոռաց ըսելու որ տասն տարեկանէն վար եղող տղաները հանգիստ քուն կը քաշեն։ Ամէն կարգապետ ալ իր կարգին քովիկ պատին վրայ շինուած մահճակալին վրայ կը պառկի գիշերապահի հսկողութեան ներքեւ, որ ամբողջ գիշեր լապտերի ձեռին ննջարանները կ'այցելէ պէտք եղած խնամքն տանելու համար։ Նոյն կարգն ու կանոնը կը տիրէ նաեւ առաւօտեան դարձեւի ատեն։ Հինգ հոգիէ բաղկացեալ երաժշտական խումբ մը ննջարանները այցելելով սրինգի ձայնակցութեամբ ներսէսեան հրաշակերտները կ'երգէ, այն է «Առաւօտ լուսոյ եւ Զարթիք փառք իմ»։ Պէտք է ըսել թէ երբեմն յատուկ ուսուցչէ մը մեր Աղլ. եկեղեցական շարականներն ալ կ'ուսանին ոմանք եւ հանդիսաւոր եւ տօն օրեր ժողովարանի մէջ կ'երգեն։ Արդէն ամէն շաբաթ օր եւ տօն օրեր իրենց կարգապետներուն առաջնորդութեամբ Աղլ. եկեղեցի կ'առաջնորդուին։

Պատ. Միսիոնարի Ծննդեան երեկոյն ըստ մեր տոհմային սովորութեան զգուսէ մեծ լապտեր մը առած նորա տունը գացին, ուր էին նաեւ Անգլիոյ հիւպատոսը եւ Գերմանացի հնախոյզ երկու հիւրեր։ Պատ. Տր. Լէյման եւ Տր. Պէլք։ Հոն երգեցին մեր նահապետական «Ծննդեան ալիւտեան» իսկ առաւօտուն դարձեալ նորա տանը շուրջ հա-

ւաքուած։ «Ահա մեղի մանուկ ծնաւ» երգն երգեցին, յետ անու իրենց սեղանի երգի վերջին մասն «Կեցցեն, միշտ կեցցեն քոչինք միաձայն, կեցցեն բարերարք, կեցցեն յաւիտեան, կեցցէ միշտ հայրիկն եւ մեր բարեջան» ծափերով թնաղեցին օդը։ Դարձեալ նոր տարւոյ առաւօտուն իրենց հօրը Տր. Ռէյնոլտսին (ինչպէս յաճախ սովոր են կոչել) տանը շուրջ հաւաքուած։ Որբանոցիս յատուկ երգն երգեցին։ Յետ այնորիկ գիշերօթկապետներէն մին որբերու կողմանէ հետեւեալն արտասանեց։ «Ձեր սիրեցեալ որբերը եկած են այս բարենշան պահուն իրենց սրբիական համբոյրներ ձօնելով ձերք առատախնամ ձեռքերուն» չորհաւորել Ձեր հայրութեան նոր տարին, եւ այս առթիւ Ձեր առջեւ կը թափեն իրենց երախտագիտութիւնները եւ չորհակալութիւնքը, ու կը խնդրեն Ձեր աղօթքն ու օրհնութիւնը»։ Պատ. Միսիոնարն զոգոթուին ձայնով մը ալ խօսքերը խօսեցաւ։ «Սիրելի աղաքս, կ'աղօթեմ ձեզ համար որ 1899 թուականը ձեզի օգտակար լինի ամէն կողմանէ, կ'աղօթեմ ձեր անձին առողջութեան համար, կ'աղօթեմ որ թէ դասերնուդ եւ թէ արհեստներնուդ մէջ յաջողութիւն դանձր։ Կը մաղթեմ որ դուք առաքինի եւ բարոյական կեանքի տէր տղաներ լինիք, ինչպէս որ ձեր մէջն այս փափաքն կը տեսնամ։ Տղայք, դուք էք իմ ուրախութիւնս։ Այս գումարթ առաւօտ որ դուք ուրախութեամբ եկած էք չորհաւորել մեր նոր տարին, շատ ուրախ եմ եւ չորհակալ։ Երթաք բարեւաւ։»

Ծնունդի առթիւ ալ սկսնդէն կախուած էին թաշկինակներ, որոնց մէջ լեցուած էր իրենց կաղանդէքը (հոս կարեւոր է ըսել թէ բուն կաղանդի իրիկուն տղայոց բաները պատրաստ չլինելուն համար կաղանդէքի բաշխումը Ծննդեան իրիկունեան ձգուեցաւ։ Իսկ բուն կաղանդի իրիկունը մոգական լապտեր ցուցուեցաւ)։ Ինչպէս նաեւ իբրեւ Ծննդեան նուէր ձեռնոցներ, զոր Պատ. Տր. Ռէյնոլտս կը նուիրէր իր տղայոց։ Ամէն տղայն երեսին վրայ ժպիտներ կը շողային։ Սրան ուրախութեամբ ոգեւորուած էր։ Երջանիկ որբեր։ Հանդէսն Սը. Գրոց ընթերցումով եւ աղօթքով սկսեց։ Քանի մը ճառեր, զոցեր եւ երգեր տղայոց եւ աղջկանց կողմէն եւ քանի մը տեղային պարեր։ Յետոյ բաժնակցեան կաղանդէքները, որոնցմէ շատերն հեռաւոր երկիրներէ եկած էին բարերարներէ։ Այսինքն փոքրերուն համար պատկերներ եւ խաղալիկներ, մեծերուն համար գմբէլներ 84ի չափ, որոնցմէ շատ բան ինքն Պատուելին ընծայած էր։ Իսկ աղջկանց քանիներուն շրջադեմաւի եւ գոգնոցի համար գեղեցիկ ատօքներ, զրպանի երգարաններ, աւելի փոքրերուն գոյնզգոյն տոպրակներ, ասեղներով եւ ասեղամաններով մէկտեղ եւն։

Իսկ Տր. Լէյման եւ Տր. Պէլք բուն իրենց բարերարեաներն գրկած, կը խօսէին եւ ընծաներ կուտային։

Սրտաշարժ է տեսնել, մանաւանդ վերջին մի քանի օրերուն մէջ, խումբ խումբ տղաներ, որք Պատուելին տունը շրջապատած, իրենց բարերարաց անուններն կը հարցնեն մէկիկ մէկիկ նորա սենեակն մտնալով։ Երբ նա թուղթին վրայ գրելով անունը՝ տղային ձեռքը կու տայ, տղան վազելով եւ թռչելով իւր ընկերներուն ցուցնելէ յետոյ՝ թուղթն ու գրիչ առած իւր սրտի զգացումները թուղթին կը յանձնէ։ Յետոյ կարող մէկիկ մը կու տայ զայն Անգլիկներէն փոխելու համար։ Այսպէս ամէնքն ալ անձկանօք կը փափաքին իրենց բարերարաց հետ թղթակցիլ։

Տէրն օրհնէ մարգասէր բարերարներ եւ վարձահատոյց ըլլայ անոնց։

Վան
Յունի. 30, 1899

Երիտասարդաց կիրակնօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պապով Հաւաքի մատրան մէջ։ Խորհրդածութեան նիւթն է Հովով. Ը. 18 համարը։

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ուրբաթ Սէլամըզի արարողութիւնէն ետեւ Անգղիական դեսպան Սըր Նիքոլայ Օքսնըր պատիւ ունեցաւ ոչ-պաշտօնապէս ներկայանալու Ն. Կ. Վեհափառութեան :

Նոյն օր Սէլամըզի արարողութիւնէն ետեւ Ամերիկեան դեսպանն Ամերիկեան Ներքին գործերու նախարար Տը. Հիլքոքի կնոջ եւ դստեր ընկերակցութեամբ Վեհ. Սուլթանէն հրաւիրուեցաւ այցելել Երլազլի Կայս. գրաստանը եւ յախճապակեղինաց գործարանը :

Հակառակ Վեհ. Սուլթանին բաղձանաց, որ է յառաջ տանիլ Օսմ. պետութեան ամէն կարգի մարդոց բարօրութիւնը եւ նայիլ որ իր հպատակները խաղաղութեամբ եւ ներդաշնակութեամբ ապրին իրարու հետ՝ առանց բացառութեան վայելելով արդարութեան բարիքները, օտար կարգ մը թերթեր զանազան ոչ-բարեկամական գիտողութիւններով այնպէս կը ներկայացնեն թէ Ռուսիոյ ժողովուրդներն իրարու նկատմամբ թշնամական ոգիով տոգորուած են : Անցեալ չարթու Ն. Կ. Վեհափառութեան կողմէ Մեծ Եղարքոսին հաղորդուած նոր հրամանագիր մը կը պատուիրէ խստիւ գործադրել օրէնքները : Հրամանագրին բովանդակութիւնը Եղարքոսական գրով մը հաղորդուեցաւ Շքոտրայի, Նանեսայի, Գոսովայի, Մանասթըրի եւ Սէլանիկի կուսակալութիւններուն : Վեհապետին այս նոր հրամաններուն համաձայն կուսակալներն ստէպ պառոյաներ պիտի ընեն իրենց գաւառներուն մէջ որպէս զի թոյլ չտան որ ուրեք միջազգայ պատահի : Օրինական ձեւակերպութիւններով պիտի պատժեն ամեն նախորդ յանցանքներ գործողները եւ Մահմետականներու եւ ոչ-Մահմետականներու պիտի զգացնեն թէ Կայս. կառավարութիւնը սիրալիր եւ հայրական զգացումներ ունի ամենուն համար, որոնք ամէնը միեւնոյն հայրենիքին զաւակներն ըլլալով իրարու հետ ապրելու են կատարեալ խաղաղութեամբ, հաւատարմութեամբ հնազանդ ըլլալով կառավարութեան : Իսկ ով որ հակառակ ընթացքի հետեւելով խռովութիւն յարուցանէ՝ պիտի պատժուի օրինաց բոլոր խտուրտութեամբ :

Վեհ. Սուլթանին բժիշկներէն Իսմէթ փաշա շարաթ օր մեռաւ կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետեւ, եւ Կայս. անձնական զանձուն ծախքով թաղուեցաւ Եանես Էֆ. Թէքէլին մէջ, ուր կը գտնուի անոր ընտանեկան դամբարանը :

Գերմանական դեսպան Պառն Մարշալ Բ. Դոնէն խնդրեց պատուիրակներ կարգել միջազգային բժշկական համաժողովի մը համար որ Մայիսին պիտի գումարի Պերլինի մէջ :

Աւստրիոյ Սթէֆանի իշխանուհին, այրի հանգուցեալ Ռուտովի իշխանին, վերջերս այցելեց Եանեսայի ծովագետը : Այդ առիթով զաւառին կուսակալ Օսման փաշա անձամբ գնաց ընդունիլ զայն ի Սէրանուս, Փրէվէզայի մէջ ալ գնաց ողջերթ մաղթել երբ իշխանուհին նաւ մտաւ Քորֆու երթալու համար :

Դասու լրագիրը կը գանգատի թէ Սօֆիայի թերթերէն սմանք ամբողջովին սուտ յօդուածներ կը հրատարակեն զաւառին կացութեան վրայ, չափազանցելով եւ սխալ ներկայացնելով այնպիսի սովորական գէպեր որ ամէն օր կրնան պատահիլ աշխարհիս ամէն կողմը : Կը յարէ թէ Վեհ. Սուլթանին հօր պաշտպանութեան ներքեւ անգործութիւնը

կատարեալ է գաւառին մէջ եւ ամէն ոք իր գործերով եւ առօրեայ աշխատութեամբ կը զբաղի :

Ամսոյս 4 թուով Սօֆիայէ կը հեռագրուի թէ Պուլկարիոյ իշխանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Մ. Փեթքովի հետ, որու արգիւնքն եղաւ կատարեալ համաձայնութիւն մը Սթամպուլովեան կուսակցութեան անդամներուն հետ :

Իգրաւ կ'ըսէ թէ Միլիթիական հիգրան Էֆ. Էրաշարկը, որ էր խնայողական սընտուկ մը հաստատել Պոլսոյ խանութներուն բոլոր վաճառումներէն 5 տոհարիւր տուրք մը առնելով, մերժուեցաւ նկատելով որ նոր դժուարութիւններու պիտի ենթարկէ վաճառականութիւնը եւ պիտի պատճառէ գնեցող ընդհանուր բարձրացում :

Կարգ մը գիտնականներ եղած են Փարիզի 1900ի ցուցահանդէսին Օսմ. բաժնին շինութեան արտօնութիւնն ստանալու համար : Այս գործին վերաբերեալ խնդիրներու վերին հոգը եւ հսկողութիւնը Փարիզի Օսմ. դեսպան Միւնիք պէյի յանձնուած է : Խնդրարկուներէն մին կը խոստանայ գումար մը վճարել Համազգային Անկերանոցին, ուրիշ մը կը ցուցնէ թէ ինչպէս Կայս. կառավարութիւնը կրնայ 20,000 ոսկւոյ չափ մը ձեռք բերել իրեն յանձնուելի այդ գործը :

Մէրսինի զգմածի (մաքառնա) գործարանին արտադրութիւնները ներքին մաքսէ զերծ կացուցանելու առաջարկին առիթով տարազագործութիւններու ներքին մաքսն ամբողջովին ջնջելու խնդիրն յուղուեցաւ : Մաքսային վերադասութիւնն այդ տուրքներուն բարձման գաղափարին նպաստաւոր չէ : Բայց միեւնոյն ժամանակ ներքին տարազագործութիւնները քաջակերելու համար կարծես հարկ է որ անոնք զերծ կացուցուին տուրքէ մը, որ անոնց կը դժուարացնէ մրցիլ օտար երկրի նմանօրինակ տարազագործութիւններուն հետ : Խնդիրն անտարակոյս արժանի է խորին ուսումնասիրութեան :

Մին այն խնդիրներէն որոնցմով կը զբաղի Հանրագումար գործերու նախարարութիւնը՝ Վոսփորի վրայ կրաղիւսի (չիմէնթօ) գործարաններ հաստատելու խնդիրն է, որու նպատակն է մայրաքաղաքիս պէտքն հոգալ փոխան օտար այն վաճառականներուն որ ամէն տարի մեծ քանակութեամբ կրաղիւս կը բերեն Եւրոպայէ : Կը կարծուի թէ կրաղիւս կրնայ շինուիլ ի Բիւրէճպուրնու (Վոսփոր) օտար կրաղիւսի գնոյն մէկ հինգերորդով :

Այտրնի Սոքա գաւառակին մէջ վերջերս գտնուած զմռնիտեան հանք մը (զըմիարա) շահագործելու արտօնութիւն տրուած է :

Թերթ մը առաջարկեց իրրեւ հասցիթի նոր աղբիւր հինգ դահի տուրք մը հաստատել գատարանները ներկայացուած փոխանորդագրերու վրայ : Դատական նախարարութիւնը ձեռնարկեց առաջարկին ուսումնասիրութեան : Առաջարկուած է նաեւ ուրիշ թուղթերէ ալ գանձել արձանագրութեան հինգ դահի տուրքը, որ կ'առնուի Դատական նախարարութեան մատուցուած աղբիւսագրերուն համար :

Մովային հրամանատար Սամի փաշա մայրաքաղաքիս նաւահանգստին վերատեսուչ կարգուեցաւ փոխան Համալի փաշայի որ Պասրայի կուսակալ անուանուեցաւ :

Մեքքէ գացող Մահմետական ուխտաւորներն սկսած են հաւաքուիլ աշխարհի ամէն կողմերէն : Անցեալ չարթու հարկաւորները զրկուեցան գանազան շոգենաւերով : Այս չարթուն համար ուրիշ շոգենաւեր կը պատրաստուին : Մախսուսէի Դաւա շոգենաւեր ալ,

որ վերջերս գնուեցաւ Անգղիայէ եւ երկտրական լուսով կը լուսաւորուի, կը պատրաստուի ուխտաւորներ տանելու : Մեքքէ ժամանած ուխտաւորները, քաղաքը մտնելէ առաջ, դուրսը վրաններու տակ Կաթալիայի կ'ենթարկուին :

Ձինուրական հաստատութիւններու ի նպաստ գաւառներէ հասած նոր գումարներ այդ հանգանակութեան համագումարը 75,692,400 դահի բարձրացուցին :

Յոյն սեղանաւոր Մ. Անարէա Սինկրոս որ Աթինքի մէջ մեռաւ կտակով կը թողու Յունաց պատրիարքարանին 15,000 ոսկի իրրեւ պահեստի գումար, Յունաց Եփեսոսէի բարեսիրական հաստատութիւններուն 15,000, Յունաց Ֆէնէրի ազգային դպրոցին 5,000, դարձեալ նոյն տեղւոյ ազգային Յունական վարժարանին 5,000, եւ Գիոսի Յունական դպրոցներուն 25,000 : Դարձեալ, 15,000 ոսկի կը թողու Կ. պոլսոյ մէջ որբանոց մը հիմնելու, 5,000 ալ իր ծննդավայրին, Քիոսի Լիթի գիւղին, մէջ վարժարան մը բանալու եւ պահպանելու :

Եգիպտոսի Խտիլէ իր նորածին որդւոյն ծննդեան առիթով շնորհաւորութիւններ ընդունեցաւ Մեծ Բրիտանիոյ Թագուհիէն եւ Իտալիոյ Թագաւորէն :

Սուտանի Աթպարա գետին վրայ ձգուած կամուրջին շինութիւնն աւարտեցաւ եւ երկաթուղին պիտի շարունակուի մինչեւ Խարթում քաղաքը :

Թուրք թերթեր կ'ըսեն թէ Մախսուսէի վարչութիւնը Մուտանիոյ գծին համար երկու արագընթաց շոգենաւ յանձնարարած է յԱնգղիա :

Թղթատարական եւ հեռագրական վարչութեան մասնագէտ խորհրդական եւ օդերեւութաբանական զիտարանին անդամ Էմիլ Լաքուան Էֆ. անցեալ չորեքշաբթի մեռաւ եւ ուրբաթ թաղուեցաւ Լաւրիայի Ֆէրիքէօյի գերեզմանատան մէջ : Ֆրանսական գաղթականութիւնը մեծ բազմութեամբ ներկայ եղաւ հանգուցեալին թաղման :

Եւմէն զրկուած բարեկորդման յանձնաժողովը որոշեց դպրոցներու թիւն աւելցնել այդ գաւառին մէջ : Յանձնաժողովը Բ. Դրան առաջարկած է նախապատրաստական դպրոցներ բանալ գաւառին կարեւոր քաղաքներէն ուսման մէջ, իսկ մէյմէկ մասնագիտական վարժարան հիմնադրելու Սանաայի մէջ : Աղքատներու համար ալ հիւանդանոց մը պիտի կառուցուի Սանաայի մէջ :

Ժանտախտը ձիտէի մէջ քանի մը դոհեր ալ տարաւ : Սակայն քանի մը օրէ ի վեր ուրեք լուր չկայ այդ քաղաքին առողջապահական վիճակին վրայ : Միեւնոյն ժամանակ տասնօրեայ Կաթալիա սահմանուած է ձիտտէ ժամանող բոլոր նաւերուն դէմ, եւ միջոցներ ձեռք առնուած են թոյլ չտալու որ ախտը ծաւալի Հիւսայի ներքին գաւառները :

Վանայ առաջնորդական տեղապահն անցեալ չարթու հեռագրեց Պատրիարքարան թէ տեղւոյն կրօնախօս Հայրն սկսած են մայրենի եկեղեցւոյ ծոցը վերադառնալ : Ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ գաւառին կարօտեալներուն թիւն հետզհետէ կը ստուարանայ : Անցեալ չարթու Սրարկիլի առաջնորդական տեղապահը չըջարեալական նամակով մը ազգու կոչում մը ըրաւ մայրաքաղաքիս բոլոր եպիսկոպոսներուն՝ իրենց պարտականութիւնը ճանչնալ հանդէպ Վանայ եւ գաւառին կրօնախօսական շարժման եւ օգնութեան փութալ նիւթական ու հոգեւոր մեծ կարօտութեան մէջ գտնուող խեղճ ժողովրդին : — Կիրակի Իւնիոն Ֆրանսէզի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Աղդ. Հիւսայի նոցին ի նպաստ կազմակերպուած նուազահանգէն յօթ գոհացուցիչ յաջողութեամբ : Հասցիթի իւր ութ հարկուր ոսկի կը հաշուուի : Արեւելի թղթակից մը Գերմանիայէ կը գրէ թէ այժմ ի Գերմանիա կը գտնուի Ձինական եւ Հնդկաչինական երկիրներուն ներքին գաւառներու աւետարանիչ Պատ. Յովհաննէս Աւետարանեան, ծննդեամբ Էրզրումցի, խո-

ՀԱՅԿԵՐ ընդունել շաբաթ, որ 6 1899
տարեւոյ նախնա Արեւելեան Արքայոցի տառա-
պանելոց ի նպաստս
Ասորագրութիւն
Բնակատեղի